

เตรียมพร้อมรับมือ กับภัยยุ่ง

นายแพทย์วิชัย สติมัย

สำนักโรคติดต่อหน้าโดยแมลง กรมควบคุมโรค

ผลกระทบต่อยุงพาหะนำโรค

Climate change ทำให้ปัจจัยหลายอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับยุงมีการเปลี่ยนแปลง เช่น อุณหภูมิที่สูงขึ้น ภาวะฝนตกต่อเนื่อง หรือสภาพน้ำท่วม ทำให้เกิดการปรับตัวของยุงเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้ชีววิทยา พฤติกรรม แหล่งอาศัย หรือความสามารถในด้านต่างๆของยุง เช่น

ความชุกชุม ช่วงเวลาการออกหากิน การกระจายตัว/ระยะบิน
แหล่งที่อยู่อาศัย ความสามารถในการเป็นพาหะนำโรค

เปลี่ยนแปลงไป

ภัยที่จะเกิดจากยุง

- โรคที่มียุงเป็นพาหะนำโรคที่มีอยู่แล้วอาจเพิ่มขึ้นหรือลดลง เช่น มาลาเรีย ไข้เลือดออก ไข้ปวดข้อยุงลาย (CHIK) ไข้สมองอักเสบ หรือโรคเท้าช้าง
- โรคติดต่ออุบัติใหม่ที่จะเกิด เช่น West Nile Virus, Rift Valley Virus
- เชื้อสาเหตุที่ทำให้เกิดโรค เช่น เชื้อไวรัส โปรโตซัว หนอนพยาธิ เติบโตเร็วขึ้น
- ยุง และสัตว์ที่เป็นแหล่งโรค ขยายพันธุ์เร็วขึ้น ขยายหรือย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย
- ยุงพาหะรอง อาจมีความสามารถในการเป็นพาหะนำโรคมากขึ้น หรือ
- ยุงที่ไม่เคยมีความสำคัญในพื้นที่ กลายเป็นพาหะนำโรคที่สำคัญของพื้นที่นั้น

ยุงพาหะนำโรคในประเทศไทย

Anopheles dirus

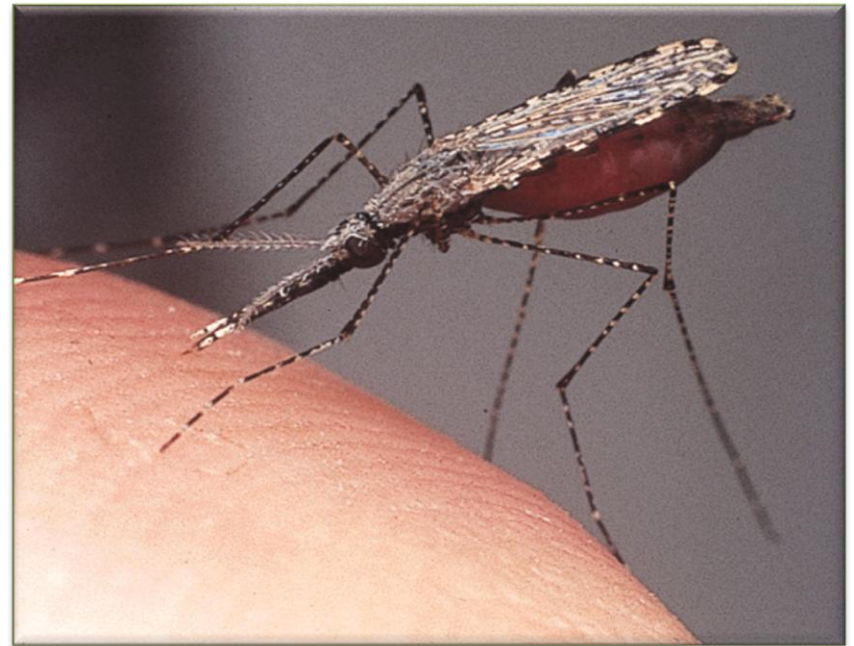
ยุงพาหะนำโรคในประเทศไทย (ต่อ)

Anopheles minimus

Anopheles maculatus gr.

ยุงพาหะนำโรคในประเทศไทย (ต่อ)

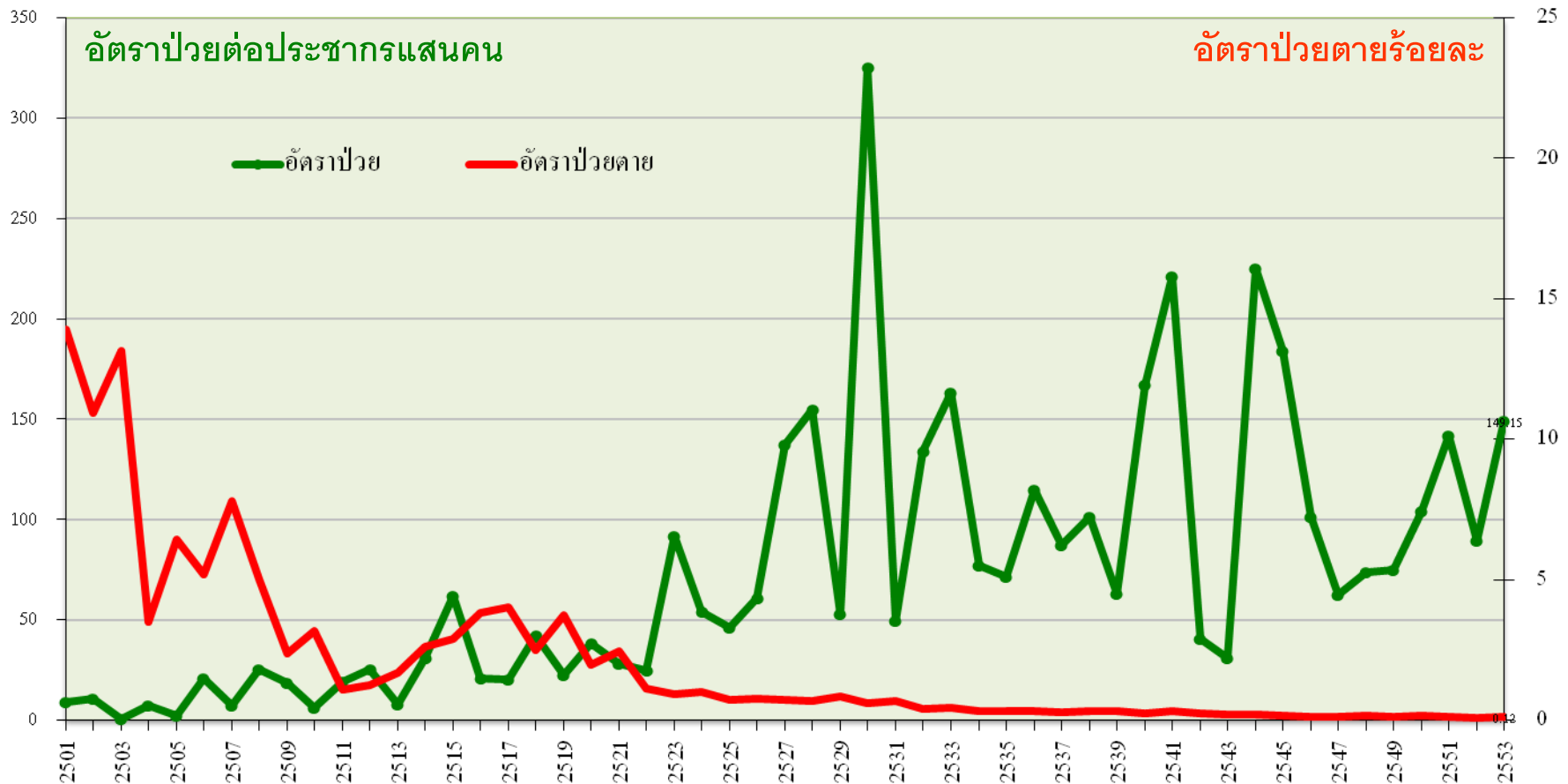
Aedes aegypti

Aedes albopictus

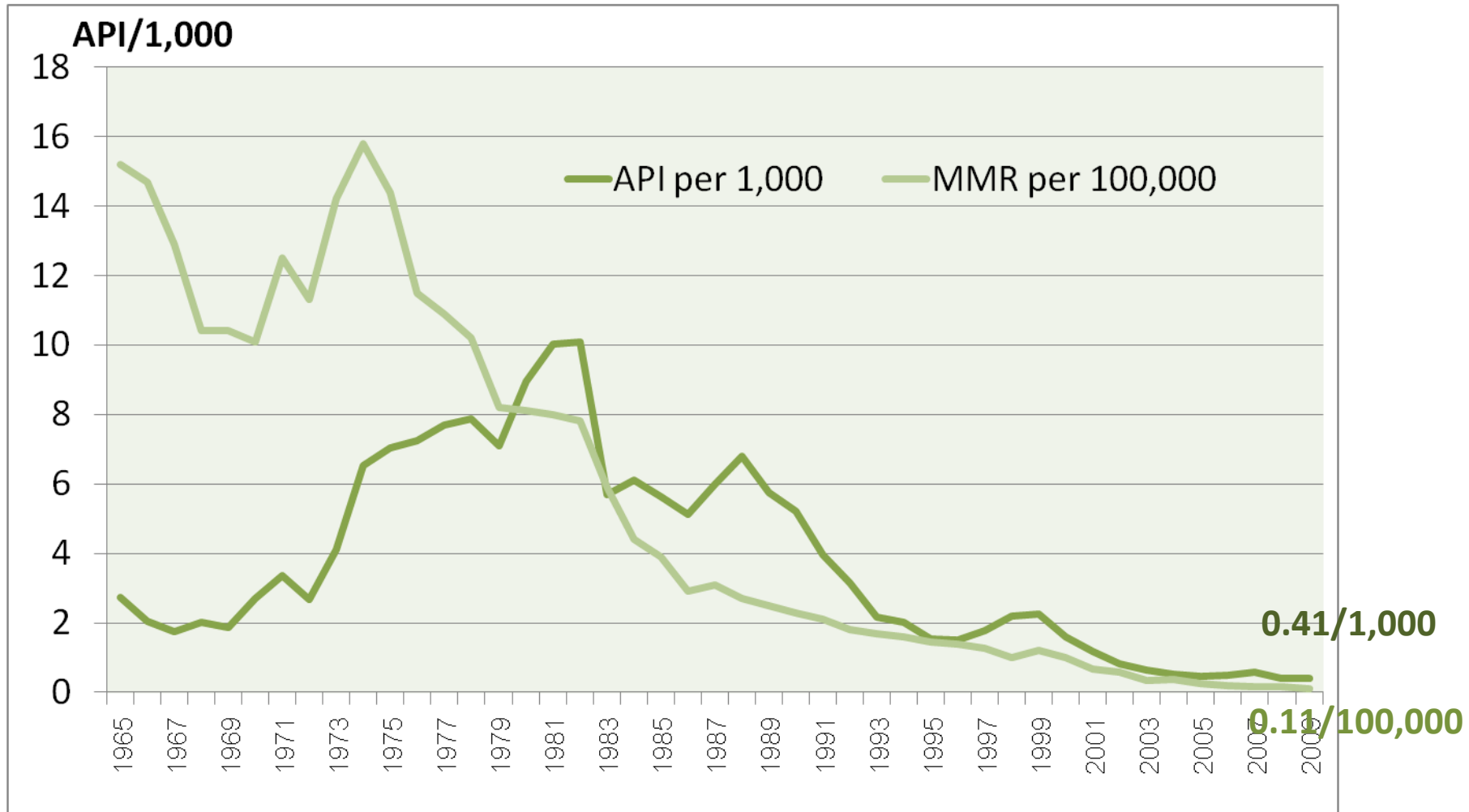

สถานการณ์โรคไข้เลือดออกในประเทศไทย

แหล่งข้อมูล : สำนักโรคควบคุมโรค 506 วันที่ 8 ตุลาคม 2553

สถานการณ์โรคมาลาเรียในประเทศไทย

สถานการณ์โรคไข้ปวดข้อยุงลายประเทศไทย

จำนวนป่วย

10000

8000

6000

4000

2000

0

ปี 2551

ปี 2552

ปี 2553

ม.ค.

ก.พ.

มี.ค.

เม.ย.

พ.ค.

มิ.ย.

ก.ค.

ส.ค.

ก.ย.

ต.ค.

พ.ย.

ธ.ค.

560

191

101

66

39

48

5215

5560

2854

5242

8676

8483

3550

3193

3414

3262

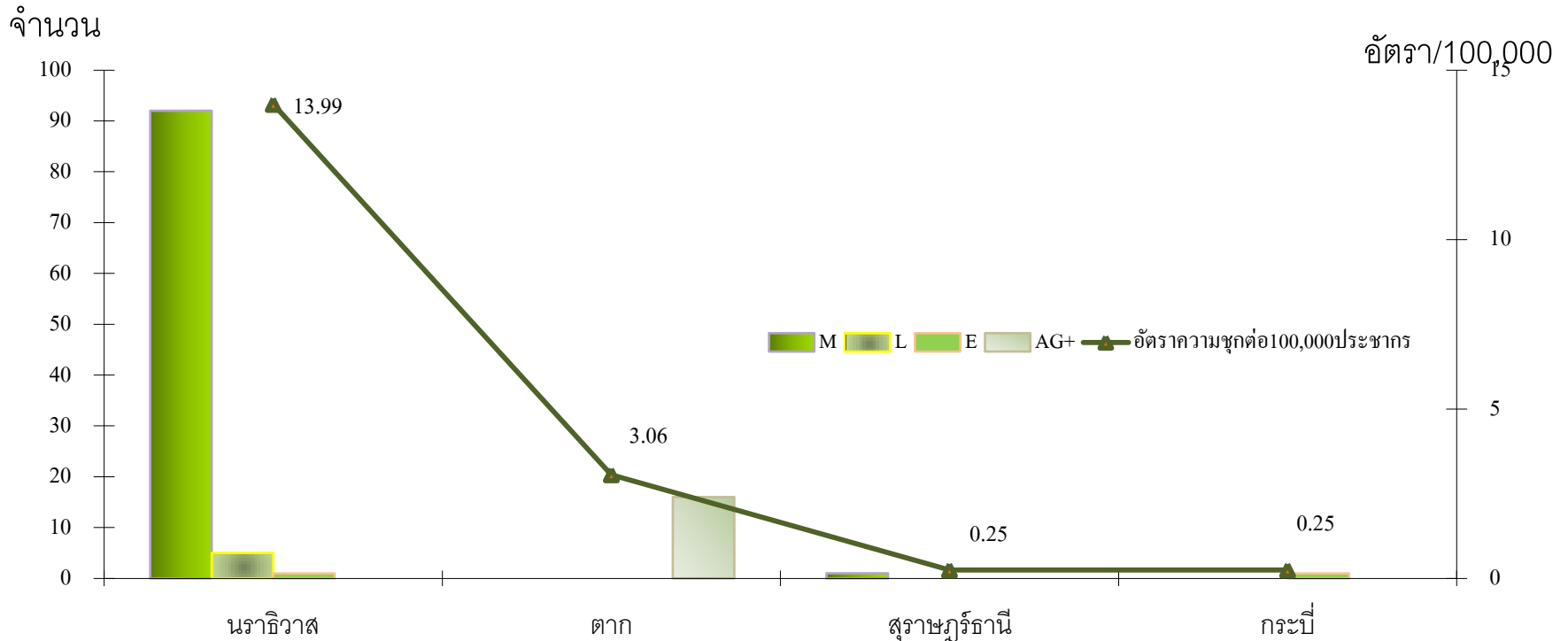
1805

803

สถานการณ์โรคเท้าช้างในประเทศไทย

จังหวัดที่พบผู้ป่วยโรคเท้าช้างคนไทย ปี 2553

หมายเหตุ: อัตราความชุกชุมของผู้ป่วยคิดจากผู้ป่วยทุกระยะ (M, L, E, Ag+)

การรับมือกับภัยคุกคามของกรมควบคุมโรค

นโยบาย : พัฒนา และสร้างเสริมความสามารถใน
การเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุม
โรคติดต่อ นำโดยแมลง

มาตรการ : คน เชื้อ ยุงพาหะและสิ่งแวดล้อม

แนวทาง : เฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุม

มาตรการและแนวทาง
ในการรับมือกับยูงในปัจจุบัน

คนและเชื้อสาเหตุเกิดโรค

เฝ้าระวังและป้องกันโรค

- ❑ การรักษา
 - ❑ ให้ยารักษามาลาเรีย คือ **Artesunate+Mefloquine, Primaquine**
- ❑ การเฝ้าระวังเชื้อดื้อยามาลาเรีย: ***In vivo, In vitro***
- ❑ ควบคุมแหล่งรังโรคเท้าช้าง เช่น ให้ยา **Ivermectin** ในแมว
- ❑ ควบคุมโรคเท้าช้างในแรงงานพม่า ด้วยการจ่ายยารักษากลุ่มด้วยยา **Diethylcamazine citrate (DEC)**

คนและเชื้อสาเหตุเกิดโรค(ต่อ)

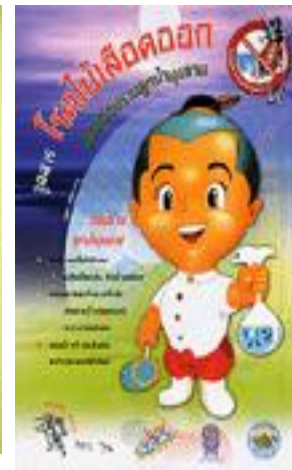
- ❑ การค้นหาผู้ป่วย
 - ❑ เจาะโลหิตในกลุ่มเสี่ยงต่อโรคเท้าช้าง
- ❑ จำยารักษาในกลุ่มคนไทยด้วยยา **Albendazole + DEC** เพื่อกำจัดโรคเท้าช้าง
- ❑ สอบสวนโรค ในพื้นที่เกิดการระบาด เช่น โรคไข้ปวดข้อยุงลาย
- ❑ การสื่อสารเข้าถึงประชาชนทุกระดับ โดยผ่าน
 - ❑ ประชาสัมพันธ์ในสื่อสาธารณะ เช่น **key message, sport TV, วิทยุ**
 - ❑ สื่อสิ่งพิมพ์
 - ❑ การรณรงค์ ฯลฯ

สื่อสารประชาสัมพันธ์

ให้เกิดความตระหนักในการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อโดยยุง

สื่อใช้เลือดออก

- หนังสือ
- โปสเตอร์
- ซีดี
- แผ่นพับ
- เทป
- อื่นๆ

สื่อมาลาเรีย

แผ่นพับ โปสเตอร์ ซีดี
 ฯลฯ สำหรับแจกให้กับ
ประชาชนทั่วไป

สื่อต้นแบบ

สำหรับผู้สนใจนำไปผลิต

กรมการสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรค
ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สื่อโรดมาลาเรีย

จัดทำโดย ดร.สุภาวดี กัญจนบุศย์
นายเจริญพงษ์ ฐนุช

สำนักโรคติดต่ออุบัติใหม่ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

www.thaivbd.org

ยุ่งพาหะและสิ่งแวดล้อม

เฝ้าระวังและป้องกันยุ่งพาหะนำโรค

ระบบเครือข่าย: หน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวงสาธารณสุข
เอกชน รัฐวิสาหกิจ องค์กรอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

ปฏิบัติการ

- ✦ ทีมเคลื่อนที่เร็ว ระดับอำเภอ (**SRRT** อำเภอ)
- ✦ เฝ้าระวังยุ่งและความต้านทานสารเคมีกำจัดแมลงของยุ่งพาหะ
- ✦ การควบคุมยุ่งพาหะในพื้นที่เกิดโรค
- ✦ ศึกษา วิจัย ฯลฯ

ยุงพาหะและสิ่งแวดลอม

เฝ้าระวังและป้องกันยุงพาหะนำโรค

○ การป้องกันตัวเอง

- แยกยาทากันยุงในพื้นที่แพร่ระบาดของโรคใช้ปวดข้อยุงลาย
- สารเคมีชุบเสื้อผ้า ในกลุ่มคนกรีดยางพารา
- นอนในมุ้ง/มุ้งชุบสารเคมี/**LLIN** เมื่อไปทำงานในป่า
- ให้เด็กนอนในมุ้ง เวลานอนกลางวัน

การควบคุมยุงพาหะในประเทศไทย

ยุงลาย

- ◉ การพ่นสารเคมีไพรีทรอยด์แบบฝอยละออง ในรัศมี 100 เมตร บริเวณพื้นที่มีโรคเกิดขึ้น
 - ◉ การพ่นหมอกควัน (Thermal fogging)
 - ◉ การพ่นฝอยละเอียด (ULV cold fog generator)
- ◉ ใช้ทรายกำจัดลูกน้ำ **Temephos** ในแหล่งเพาะพันธุ์
- ◉ ใช้ยาทากันยุง

การควบคุมยุงพาหะในประเทศไทย (ต่อ)

ยุงลาย (ต่อ)

- ปล่อยปลากินลูกน้ำ เช่น ปลาหางนกยูง
- รณรงค์
 - ให้ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ ทุกสัปดาห์
 - ให้ประชาชนกำจัดลูกน้ำด้วยตนเอง **ด้วยวิธี 5 ป 3 ร**
 - ป้องกันยุงวางไข่ เปลี่ยนน้ำ ปล่อยปลา ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม และปฏิบัติเป็นนิสัย
 - โรงเรียน โรงเรือน และโรงพยาบาล

การควบคุมยุงพาหะในประเทศไทย (ต่อ)

ยุงก้นปล่อง

- การพ่นสารเคมีชนิดมีฤทธิ์ตกค้าง
- การใช้สารเคมีไพรีทรอยด์ชุบมุ้ง ในพื้นที่ไม่มีการพ่นสารเคมี
- การพ่นหมอกควัน ในห้องที่ระบาศ หรือมีใช้สูง
- การควบคุมลูกน้ำ ด้วยการใส่ปลากินลูกน้ำ เช่น ปลาหางนกยูง ปลาแกมบุงเซีย ปลาหัวตะกั่ว
- การวางถากวัชพืชริมตลิ่งให้น้ำไหลได้สะดวก

มาตรการ

ในการรับมือกับยูงในอนาคต

- เสริมสร้างความเข้มแข็งของงานควบคุมพาหะนำโรค
- วิจัยพัฒนา ความรู้ความสามารถ ในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อ นำโดยแมลง
- พัฒนามาตรฐานการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคติดต่อ นำโดยแมลง
- ขยายเครือข่ายพันธมิตร เพื่อเพิ่มศักยภาพของงาน
- ขยายฐานการสนับสนุน เพื่อสร้างความยั่งยืน
 - ความร่วมมือของชุมชน กระทรวง รัฐบาล

THANK YOU

